

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 371/2020-34

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. októbra 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Libora Duľu a Ladislava Duditša (sudca spravodajca) o prijatej ústavnej sťažnosti [REDACTED], zastúpeného advokátkou JUDr. Gabrielou Kľačanovou, Andreja Kmeťa 28, Martin, vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 a čl. 37 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Martin v konaní vedenom pod sp. zn. 18 Csp 16/2018 a jeho uznesením z 22. februára 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, základné právo na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 37 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Martin v konaní vedenom pod sp. zn. 18 Csp 16/2018 a jeho uznesením z 22. februára 2019 porušené boli.

2. Uznesenie Okresného súdu Martin sp. zn. 18 Csp 16/2018 z 22. februára 2019 z r u š u j e a v e c v r a c i a tomuto súdu na ďalšie konanie.

3. Okresný súd Martin j e p o v i n n ý nahradit' trovy konania [REDACTED] v sume 346,26 € (slovom tristoštyridsaťšesť eur a dvadsaťšesť centov) na účet advokátky JUDr. Gabriely Kľačanovej, Andreja Kmeťa 28, Martin, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Ústavnej sťažnosti [REDACTED] vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého postupu, sťažnostná argumentácia a rekapitulácia vyjadrení účastníkov konania

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) prijal 25. augusta 2020 na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť [REDACTED] [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), pre namietané porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a podľa čl. 37 ods. 3 listiny, práva na spravodlivý proces a rovnosť zbraní podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Martin (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 18 Csp 16/2018 (ďalej len „namietané konanie“) a jeho uznesením z 22. februára 2019.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa na okresnom súde domáhal nariadenia neodkladného opatrenia. Uznesením č. k. 18 Csp 16/2018-66 z 29. marca 2018 okresný súd žalovanej zakázal realizovať výkon záložného práva na základe záložnej zmluvy zo 14. augusta 2015 k špecifikovaným nehnuteľnostiam

vo výlučnom vlastníctve sťažovateľa, sťažovateľovi uložil povinnosť v stanovenej lehote podať žalobu vo veci samej a priznal mu nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu, o výške ktorej mal rozhodnúť okresný súd po právoplatnosti rozhodnutia. O výške náhrady rozhodol okresný súd uznesením č. k. 18 Csp 16/2018-79 z 3. januára 2019 (ďalej len „pôvodné uznesenie“) tak, že náhradu trov konania priznal vo výške 1 123,80 €. Okresný súd následne sťažovateľovi doručil uznesenie č. k. 18 Csp 16/2018-92 z 22. februára 2019 (ďalej len „napadnuté uznesenie“), ktorým zmenil pôvodné uznesenie vydané vyšším súdnym úradníkom tak, že žalovaná je povinná zaplatiť sťažovateľovi trovy konania vo výške 160,12 €. O trovách rozhodoval opätovne na základe sťažnosti žalovanej zo 7. januára 2019, ktorú sťažovateľovi pred vydaním napadnutého uznesenia nedoručil.

3. Sťažovateľ nemal nijakú možnosť zaujať stanovisko k právnej argumentácii žalovanej, pričom pôvodné uznesenie zmenil okresný súd na základe sťažnosti žalovanej v jeho neprospech. Takýmto postupom podľa sťažovateľa okresný súd znemožnil realizáciu jeho procesných práv, vytvoril stav nerovnosti medzi sťažovateľom a žalovanou znevýhodnením sťažovateľa, keď právna argumentácia žalovanej mala zásadný vplyv na obsah napadnutého uznesenia. Napadnuté uznesenie bolo sťažovateľovi doručené 12. marca 2019, nie je proti nemu prípustný opravný prostriedok ani dovolanie.

4. Sťažovateľ požaduje primerané finančné zadosťučinenie z dôvodu závažného zásahu do jeho základných práv. Uplatnenú výšku odôvodnil spôsobenou nemajetkovou ujmom z pociťovanej neistoty, poníženia, duševného a citového utrpenia, stresu, obavy, pretože mu bola znemožnená realizácia jeho procesných práv v prebiehajúcom súdnom konaní. Žije v neistote a napätí, pociťuje krivdu, keď iní v porovnateľných veciach majú reálnu možnosť realizovať svoje základné práva a s ním okresný súd nezaobchádza zákonným spôsobom.

5. Na základe uvedených skutočností sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd prijal nález, že okresný súd v namietanom konaní porušil sťažovateľom označené práva. Navrhol ústavnému súdu zrušiť napadnuté uznesenie okresného súdu a vrátiť mu vec na ďalšie konanie. Navrhol aj priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 5 000 €, ktoré mu

vyplatí okresný súd. Napokon navrhol ústavnému súdu, aby mu priznal právo na náhradu trov konania vo výške 346,26 € predstavujúcej trovy právneho zastúpenia.

6. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 4. septembra 2020 predsedníčku okresného súdu, aby sa vyjadrila k ústavnej sťažnosti a otázke vhodnosti ústneho pojednávania. Možnosť na vyjadrenie poskytol ústavný súd aj žalovanej ako zúčastnenej osobe.

7. Predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení sp. zn. Spr 542/2020 z 18. septembra 2020 uviedla, stotožňujúc sa s vyjadrením zákonnej sudkyne JUDr. Heleny Menichovej, že okresný súd konal pri rozhodovaní v súlade s § 239 až § 250 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“). Procesná úprava sťažnosti neobsahuje výslovne takú úpravu, ako je to pri odvolaní podľa § 373 ods. 3 CSP, teda výslovne neukladá súdu povinnosť doručiť sťažnosť ostatným subjektom s výzvou na vyjadrenie k nej. Sťažnosť bola do Civilného sporového poriadku zavedená ako novokoncipovaný inštitút, ktorého účelom je okrem iného aj hospodárnosť a rýchlosť konania a zákon v § 248 a nasl. CSP rozsah vyjadrenia protistrany na tento procesný úkon neurčil. Až aplikačná a rozhodovacia prax súdov extenzívnym výkladom čl. 9 CSP ustálila obdobný postup, ako vyplýva z § 373 ods. 3 CSP. Predsedníčka súdu súhlasila s upustením pojednávania vo veci.

8. Vyjadrenie predsedníčky okresného súdu ústavný súd doručil sťažovateľovi na vyjadrenie spolu so žiadosťou o oznámenie, či trvá na ústnom pojednávaní. Sťažovateľ súhlasil s upustením od ústneho pojednania veci. Nestotožnil sa s právnym názorom okresného súdu o neexistencii právnej úpravy ukladajúcej povinnosť konajúcemu súdu zaslať strane sporu sťažnosť podanú protistranou. Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) v súlade s čl. 154c ods. 1 ústavy podľa neho zabezpečuje väčší rozsah ústavných práv a slobôd, pričom odkázal na rozsudok Trančíková proti Slovenskej republike. Sťažovateľ nemal nijakú možnosť uplatniť svoj vplyv na výsledok súdneho konania o sťažnosti, čím došlo podľa neho k porušeniu zásady rovnosti účastníkov súdneho konania a k porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru. Porušená bola zásada rovnosti zbraní ako

súčasť práva na spravodlivý proces, keď sa sťažovateľ dostal do podstatne nevýhodnejšej situácie ako jeho oponent, ktorým je nebanková spoločnosť (rozsudok ESLP Dombo Beheer B.V. z 27. 10. 1993, bod 33). Upriamil pozornosť aj na rozsudok ESLP Ernst and Other z 15. júla 2003 týkajúci sa rovnakého práva k súdnym spisom a iným dokumentom a rozsudok Bechbeger z 20. novembra 2001, v zmysle ktorého každému účastníkovi konania musí byť daná možnosť oponovať argumentom predneseným iným účastníkom. Napokon sťažovateľ uviedol, že zotrváva na svojej ústavnej sťažnosti, a vyčíslil si trovy konania vo výške 533,88 €.

9. Zúčastnená osoba v stanovenej lehote nevyužila možnosť vyjadriť sa.

10. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v tejto veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práv uvedených v bode 1.

II.

Relevantná právna úprava a východiská ústavného súdu

11.1 Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

11.2 Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

11.3 Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

11.4 Podľa čl. 37 ods. 3 listiny všetci účastníci sú si v konaní rovní.

11.5 Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

11.6 Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

11.7 Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

12. Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú obdobné záruky, že vec bude spravodlivo prerokovaná nezávislým a nestranným súdom postupom ustanoveným zákonom. Z uvedeného dôvodu v týchto právach nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07).

13. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. základného práva podľa čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

14. Princíp rovnosti účastníkov konania (resp. strán v spore) tvorí základný definičný prvok práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a aj nevyhnutnú súčasťou každého právneho štátu, ktorý sa k tomuto princípu hlási prostredníctvom čl. 1 ods. 1 ústavy. Rovnosť účastníkov konania súd zabezpečuje vytvorením rovnakých procesných možností

na uplatnenie ich práv a plnenie ich povinností. Podstata tejto ústavnej zásady spočíva v tom, že všetci účastníci civilného konania majú rovnaké procesné práva a povinnosti, ktoré sa uplatňujú a plnia za rovnakých procesných podmienok bez zvýhodnenia alebo diskriminácie niektorej z procesných strán. Nerozhoduje procesné postavenie alebo procesná pozícia účastníka, nie je podstatné ani to, ktorý z účastníkov sa stane žalobcom a ktorý z účastníkov je žalovaný (PL. ÚS 43/95, II. ÚS 35/02, II. ÚS 121/02, II. ÚS 135/05, IV. ÚS 126/09). Citované ustanovenie ústavy teda zaručuje len procedurálnu rovnosť v určitom konaní, nie „rovnosť“ v zmysle rovnakého, či dokonca želaného výsledku pre každého účastníka takéhoto konania.

15. Rovnosť strán v civilnom konaní je v rozhodnutiach ESĽP vyjadriteľná princípom rovnosti zbraní, ktorý tvorí prvok spravodlivého súdneho konania podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Právo na spravodlivé súdne konanie preto v kontexte princípu rovnosti zbraní zabezpečuje, aby každá strana sporu mala možnosť hájiť si svoju vec pred súdom za podmienok, ktoré ju podstatne neznevýhodňujú v pomere k druhej strane (napr. De Haes a Gijssels proti Belgicku, rozsudok z 24. 2. 1997, sťažnosť č. 19983/92, § 53 alebo Ankerl proti Švajčiarsku, rozsudok z 23. 10. 1996, sťažnosť č. 17748/91, § 38).

16. Princíp rovnosti zbraní vyžaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej situácie, než v ktorej je protistrana. S princípom rovnosti zbraní je nerozlučne spätá kontradiktórnosť ako univerzálny právny princíp platný v celom právnom poriadku, teda aj v občianskom súdnom konaní, a súd každého druhu a stupňa ho musí plne rešpektovať. Dôvodom je fakt, že jednou z jeho hlavných funkcií je oboznámiť účastníka konania so všetkými dokumentmi a dôkazmi, ktoré môžu ovplyvniť rozhodnutie, a poskytnúť mu možnosti sa k nim vyjadriť. Ide predovšetkým o dôkazy, stanoviská a vyjadrenia protistrany v konaní alebo dôkaz, resp. stanovisko nezúčastneného subjektu (znalec, svedok a pod.) či zabezpečeného samotným konajúcim orgánom z vlastnej iniciatívy. Tým sa účastníkovi konania garantuje právo byť vypočutý (audiatur et altera pars) či právo na obhajobu. Ani podľa ústavného súdu však zásada kontradiktórnosti nemá absolútny charakter, pretože existujú aj výnimky z uvedeného pravidla, kde okolnosti

prípade alebo procesnej situácie vylučujú uplatňovanie tejto zásady (napr. rozhodnutie sp. zn. III. ÚS 481/2012).

17. Právo na kontradiktórne konanie znamená, že procesné strany musia dostať príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale i zoznámiť sa so všetkými ďalšími dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu, a vyjadriť sa k nim (rozsudok ESĽP zo 4. 6. 2002 vo veci Komanický proti Slovenskej republike, body 45 a 46, rozsudok ESĽP z 13. 1. 2015 vo veci Trančíková proti Slovenskej republike). Inými slovami, z princípu kontradiktórnosti konania vyplýva, že aj samotný účastník konania musí mať možnosť posúdiť, či a do akej miery je písomné vyjadrenie odporcu (protistrany v súdnom konaní) právne významné, či obsahuje také skutkové a právne dôvody, na ktoré je potrebné z jeho strany reagovať alebo sa k nemu vyjadriť, v dôsledku čoho je na účastníkovi konania, aby sám posúdil, či určité stanovisko k vyjadreniu protistrany vyžaduje komentár z jeho strany (rozsudok ESĽP z 18. 2. 1997 vo veci Niderost-Huber proti Švajčiarsku, sťažnosť č. 18990/91, body 27 a 29, rozsudok ESĽP z 13. 1. 2015 vo veci Trančíková proti Slovenskej republike), a pritom nezáleží, aký je jeho skutočný účinok na súdne rozhodnutie (rozsudok ESĽP z 31. 5. 2001 vo veci K. S. proti Fínsku, rozsudok ESĽP z 28. 6. 2001 vo veci F. R. proti Švajčiarsku).

18. Vychádzajúc z predmetu rozhodovania v napadnutom konaní (výška náhrady trov konania, pozn.), ústavný súd konštatuje, že ESĽP už v minulosti riešil obdobné prípady, kde bolo namietané porušenie zásady kontradiktórnosti z dôvodu, že odvolací súd nezaslal odvolanie (v našom právnom poriadku sťažnosť, pozn.) proti výroku o trovách konania protistrane (Beer proti Rakúsku, rozsudok, 6. 2. 2001, č. 30428/96, body 18 – 21, Baumann proti Rakúsku, rozsudok, 7. 1. 2005, č. 76809/01, bod 48), pričom dospel k záveru o porušení tejto zásady a zároveň aj k porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru.

19. Ústavný súd sa v minulosti rovnako zaoberal prípadmi, keď sťažnosť strany civilného konania proti uzneseniu o výške trov konania nebola pred rozhodnutím o nej doručená protistrane (nálezy vo veciach vedených pod sp. zn. II. ÚS 210/2018,

III. ÚS 220/2018, III. ÚS 147/2020, IV. ÚS 335/2020), resp. aj situáciou, keď vyjadrenie k sťažnosti nebolo doručené sťažovateľovi pred rozhodnutím o nej (III. ÚS 156/2020). Konštatoval porušenie princípu rovnosti zbraní a kontradiktórnosti, teda aj čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (v prvom z uvedených náleзов ale s odkazom na čl. 48 ods. 2 ústavy pre existenciu špeciality tohto článku vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy).

III.

Posúdenie veci ústavným súdom

III.1 K namietanému porušeniu základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy, čl. 36 ods. 1 a čl. 37 ods. 3 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v namietanom konaní a napadnutým uznesením okresného súdu

20. Čo sa týka namietaného porušenia práva na súdnu ochranu, práva na spravodlivý proces a rovnosť zbraní a práva na rovnosť účastníkov konania, ústavný súd konštatuje, že nebolo medzi účastníkmi konania sporné, že sťažovateľovi ani jeho právnej zástupkyňi nebola v konaní doručená písomná sťažnosť žalovanej proti pôvodnému uzneseniu vyššieho súdneho úradníka (bod 2). Z ústavnej sťažnosti a vyjadrení účastníkov konania vyplýva, že sudkyňa okresného súdu ako súdu prvej inštancie rozhodla o sťažnosti smerujúcej proti pôvodnému uzneseniu vyššieho súdneho úradníka bez toho, aby túto sťažnosť poslala sťažovateľovi na vyjadrenie. Okresný súd vo svojom stanovisku uviedol, že to nebolo výslovnou povinnosťou vyplývajúcou zo zákona a takýto postup sa ustálil až následnou praxou.

21. Ústavný súd vychádza z povahy sťažnosti ako prostriedku procesnej obrany proti uzneseniam súdu prvej inštancie vydaným súdnym úradníkom. Sťažnosť je v Civilnom sporovom poriadku koncipovaná ako prostriedok nápravy, ktorým sa nepochybne okrem iného sleduje aj naplnenie zásady efektívnosti, hospodárnosti, rýchlosti konania (o sťažnosti rozhoduje sudca toho istého súdu, sťažnosť nemá devolutívny účinok, je možné ňou napadnúť len vymedzenú úzku skupinu rozhodnutí, ktoré sa zákonodarca rozhodol vylúčiť z prieskumu súdom vyššej inštancie). Tento záver podporuje i dôvodová správa

k Civilnému sporovému poriadku. Sťažnosť nie je opravný prostriedok (aj keď medzi sťažnosťou a opravnými prostriedkami možno badať určité spoločné črty), akým je odvolanie či dovolanie (ktorými je možné napadnúť rozhodnutia vo veci samej), a preto je namieste, aby ústavný súd požadoval pre účely posúdenia porušenia základných práv v konaniach o sťažnosti podľa Civilného sporového poriadku vyššiu mieru intenzity pochybení, nedostatkov spočívajúcich v konaní či opomenutí porušovateľa.

22. Prisvedčiť je možné argumentácii okresného súdu, že Civilný sporový poriadok v ustanoveniach o sťažnosti (§ 239 a nasledujúce) explicitne nezakotvuje povinnosť súdu doručiť sťažnosť, prípadné vyjadrenie k sťažnosti alebo iné, ďalšie podanie protistrane ani povinnosť umožniť stranám vyjadriť sa k takýmto podaniam. Absencia výslovnej právnej úpravy na vytvorenie potrebného priestoru sporovým stranám na oboznámenie sa s podaniami protistrany a možnosť vyjadriť sa však automaticky neznamená, že v sťažnostnom konaní sa princíp kontradiktórnosti neuplatňuje.

23. Ústavný súd vo svojom skoršom rozhodnutí vo veci sp. zn. III. ÚS 220/2018 dospel k záveru, že princíp kontradiktórnosti nachádza uplatnenie aj v konaní o sťažnosti podľa § 239 a nasledujúcich CSP, pričom pristúpil k vysloveniu porušenia práv, ku ktorému došlo tým spôsobom, že všeobecný súd sťažnosť proti uzneseniu súdneho úradníka nedoručil na vyjadrenie protistrane.

24. Ústavný súd konštatuje, že skutkové okolnosti vo veci sp. zn. III. ÚS 220/2018 sú v podstatnom zhodné s okolnosťami v teraz posudzovanom prípade. Okolnosti posudzovaného prípadu nedávajú dôvod na odklon od uvedených záverov. Sťažovateľ nemal do doručenia napadnutého uznesenia informáciu o tom, že sťažnosť bola podaná a že konanie o nej prebieha. V dôsledku toho nemal žiadnu možnosť sa k nej vecne vyjadriť, hoci napadnuté uznesenie (teda aj podaná sťažnosť) smerovali v jeho neprospech (stotožnením sa okresného súdu s argumentmi žalovanej došlo k zníženiu výšky priznaných trov konania). Napriek tomu, že v konaní o sťažnosti proti rozhodnutiu súdneho úradníka podľa Civilného sporového poriadku nejde o rozhodovanie vo veci samej (teda o predmete hmotnoprávneho sporu), v dôsledku postupu okresného súdu, ktorý sťažovateľovi nedoručil

vyjadrenie žalovanej, dosiahla intenzita zásahu do práv sťažovateľa ústavnoprávne relevantnú úroveň.

25. Ústavný súd pri rozhodovaní o tejto ústavnej sťažnosti vychádzal z už citovanej judikatúry ESLP, ako aj z vlastnej rozhodovacej činnosti. Za rozhodujúce skutočnosti považoval, že proti napadnutému uzneseniu okresného súdu ako súdu prvej inštancie nie je prípustný riadny ani mimoriadny opravný prostriedok, teda namietaný zásah do princípu rovnosti zbraní, ako aj kontradiktórnosti nebolo možné zhojiť v nasledujúcom inštančnom konaní, a zároveň to, že v dôsledku sťažnosti bolo pôvodné uznesenie okresného súdu vydané vyšším súdnym úradníkom zmenené v neprospech sťažovateľa a bolo ním rozhodnuté o jeho subjektívnych právach, resp. povinnostiach. Ústavný súd nezistil relevantný a zásadný dôvod na to, aby sa v civilnom konaní, ktoré je v zásade kontradiktórne, uplatnila výnimka z tohto princípu v konaní o sťažnosti, v ktorom sa tiež rozhoduje o subjektívnych právach a povinnostiach.

25.1 Ústavný súd nemohol akceptovať obranu okresného súdu spočívajúcu v argumentácii, že ide o nový procesný inštitút. Vychádzajúc z povahy konania o sťažnosti, tu niet zásadného rozdielu oproti konaniu o opravnom prostriedku, kde sa princíp rovnosti zbraní a kontradiktórnosti uplatňuje v zákonom vymedzenom rozsahu. Ústavný súd akcentuje čl. 9 základných princípov CSP, podľa ktorého strany majú právo oboznámiť sa okrem iného s návrhmi protistrany a vyjadriť k nim svoje stanovisko v rozsahu, ktorý určí zákon. Hoci Civilný sporový poriadok žiadny osobitný rozsah vyjadrenia protistrany v danom prípade nestanovuje, to neznamená, že z ústavnoprávneho hľadiska nemusí byť zabezpečená rovnosť zbraní a kontradiktórnosť aspoň v minimálnom rozsahu (v súlade s princípom hospodárnosti konania, pozn.), berúc do úvahy aj skutočnosť, že sa v okolnostiach posudzovanej veci rozhodovalo o rozsahu povinnosti náhrady trov konania (obdobne ŠTEVČEK, FICOVÁ, BARICOVÁ, MESIARKINOVÁ, BAJÁNKOVÁ, TOMAŠOVIČ a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 878, 879.).

26. Výklad relevantných právnych noriem nemôže byť taký formalistický, aby sa ním v konečnom dôsledku nielen zmaril účel súdnej ochrany, ale aj zabránilo v prístupe k súdnej

ochrane z dôvodov, ktoré nemožno v právnom štáte v žiadnom prípade pričítať strane konania, ktorý sa tejto ochrany domáha.

27. Aj v konaní o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd uplatňuje zásadu prednosti ústavne konformného výkladu, v rámci ktorej uprednostní ten výklad právnej normy, ako aj súvisiacich právnych noriem, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv (IV. ÚS 96/06, II. ÚS 148/06).

28. Po vecnom preskúmaní námietok sťažovateľa ústavný súd dospel k záveru, že sú opodstatnené a dôvodné v časti porušenia práva na rovnosť s ostatnými účastníkmi konania, ktoré zahŕňa aj rovnosť zbraní a úzko súvisí s právom na kontradiktórne konania implikovaným v práve na súdnu ochranu. Z toho dôvodu v okolnostiach posudzovanej veci dospel ústavný súd k záveru, že postupom okresného súdu, ktorý bol zavŕšený napadnutým uznesením, došlo k nepripustnému zásahu do tohto osobitného základného práva upraveného v čl. 47 ods. 3 ústavy a čl. 37 ods. 3 listiny, ako aj do základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, resp. aj do práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Napadnuté uznesenie okresného súdu ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (body 1 a 2 výroku nálezu).

29. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

30. Podľa § 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je viazaný rozhodnutím ústavného súdu podľa § 133 ods. 3 písm. a) až d); toto rozhodnutie ústavného súdu je vykonateľné doručením.

31. Po vrátení veci na ďalšie konanie bude úlohou okresného súdu, riadiac sa právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v tomto náleze (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde), doručiť sťažnosť žalovanej proti pôvodnému uzneseniu sťažovateľovi na vyjadrenie a následne opätovne rozhodnúť o sťažnosti žalovanej podanej proti pôvodnému uzneseniu vyššieho súdneho úradníka, rešpektujúc obsah a zmysel práv, ktorých porušenie bolo ústavným súdom zistené.

32. Sťažovateľ požadoval priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 5 000 €. K jeho návrhu ústavný súd predovšetkým uvádza, že priznanie finančného zadost'učinenia je fakultatívne (§ 133 ods. 3 zákona o ústavnom súde). Ústavný súd v posudzovanej veci finančné zadost'učinenie sťažovateľovi nepriznal, pričom vychádzal z toho, že okrem vyslovenia porušenia označených práv sťažovateľa sa v tomto konaní náprava dosiahne najmä zrušením napadnutého rozhodnutia okresného súdu a vrátením veci na ďalšie konanie. Okresný súd bude totiž v ďalšom rozhodovaní viazaný právnym názorom vyjadreným v tomto rozhodnutí podľa § 134 zákona o ústavnom súde.

IV.

Trovy konania

33. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

34. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

35. Ústavný súd pri vyčíslení náhrady trov konania vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, podľa ktorých sťažovateľovi patrí náhrada trov konania v sume 346,26 €, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2019

(príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 163,33 € vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 9,80 €. Ústavný súd preto priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v celkovej výške 346,26 €, ktorú je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia (bod 3 výroku nálezu). Náhradu za tretí úkon právnej služby – stanovisko k vyjadreniu okresného súdu doručené ústavnému súdu 2. októbra 2020 ústavný súd sťažovateľovi nepriznal, pretože obsah doručeného stanoviska nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

36. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. októbra 2020

Miroslav DURIŠ
predseda senátu